

Livskraftige kommuner inspirerer i Bulgaria: **Teknologi og læring hånd i hånd**

En barnehage i Dobrich i Bulgaria har redusert energiforbruket med 52,87 % gjennom en grundig renovering og energieffektivisering. Man regner med å redusere CO₂-utslippene med 40 tonn pr år. To bygg i Bourgas og Varna skal også renoveres, og senere etableres som ENØK-sentre.

I Bourgas er man godt i gang. I tillegg til arbeidet med det utvalgte bygget vil de videreutvikle klima- og energiplanen med å kople den enda mer konkret mot kommunens CO₂-utslipp.

– De tre kommunene Dobrich, Bourgas og Varna har laget en klima- og energiplan. Arbeidet er en del av prosjektet ”Reducing emissions through joint efforts”, forteller spesialrådgiver Gunnbjørg Nåvik, prosjektleder i LK-programmets Bulgarianettverk. Prosjektets mål er å bygge kapasitet innen arbeidet med klima- og energiplanlegging i kommuner ved Svartehavet, basert på erfaringer fra norske kommuner.

– Vi har styrket kommunikasjonen om energispørsmål med innbyggerne, en avgjørende kritisk faktor. Ett av tiltakene her er årlige ”Kommunedager for intelligent energibruk”. Da viser vi innbyggerne at de kan spare energi gjennom praktiske handlinger i hverdagen. Kommunen bør ta en ledende rolle, gå foran og vise hva det er mulig å gjøre ved å renovere og energispare i egne bygg. At det er en god arbeidsmåte, fikk vi også klart bekreftet på vårt studiebesøk i Norge, der særlig Arendal imponerte med sitt arbeid for å bli klimanøytrale basert på FNs guide ”Kick the Habit”, forteller en engasjert Elena Anastasova, ingeniør i Dobrich.

Barnehagen ble vakker, og halverte energiforbruket. (Foto: Dobrich kommune)

Europeisk samarbeid forsterker innsatsen

– Dobrich har mer enn 70 kommunale bygg. Når disse renoveres, tar vi i bruk fornybare energikilder, primært solcellepaneler. Vi er nødt til å sette i verk tiltak som bidrar til en energieffektiv standard i kommunens bygningsmasse. Slik støtter vi lokale myndigheter i å etterkomme økende krav fra både lokalt, regionalt, nasjonalt og europeisk nivå, og til å oppfylle forpliktelsene vi har tatt på oss ved å signere den såkalte europeiske ordføreravtale (www.eumayors.eu). Prosjektene må også bygge opp institusjonell kompetanse og kapasitet. Spesielt viktig er muligheten til å gjennomføre konkrete tiltak, slik fellesprosjektet med KS har bidratt til. De mål som ble satt for bygget, er oppnådd. Alle de implementerte ENØK-tiltakene har god økonomisk effekt og relativt kort tilbakebetalingsperiode, avslutter Anastasova.

Solpaneler smiler mot himmelen.
(Foto: Dobrich kommune)

Læring begge veier

Aktivitetene i prosjektet har lagt vekt på kompetanseoverføring og erfaringsutveksling: Workshops i Bulgaria om klima- og energiplanlegging, og studietur i Norge juni 2010. I mars 2011 avrundes prosjektet med et besøk i Bulgaria. – Så da blir det spennende å se hvordan de har gjort det og hva vi kan lære av det. Gjennom prosjektet har vår satsing på en "delegasjonspakke" fått en kjempe vitamin-innsprøytning sier Robert Svendsen, miljørådgiver i Arendal kommune.

– Prosjekt "Delegation Package" er et systematisk arbeid med tilrettelegging av studiebesøk i partnerskap med lokale aktører, inspirert av liknende

arbeid i Växjö. Gjennom å presentere oss koordinert, får vi sett oss selv i en større sammenheng og får øye på alt vi har å tilby i vårt lokalsamfunn. Dette er en arbeidsform vi vil jobbe videre med, forteller Anna-Karin Poussant, prosjektleder i Arendal kommune.

Miljøambassadør Svein Tveitdal fortsetter: – Vi har fått viktige kontakter som vi kan bruke om vi vil søke EU-midler innen klima. Vi har lært at det kan legges enda bedre til rette for effektivitet og at det må være tydeligere fokus på de konkrete tema gjestene vil arbeide med og målet med studiebesøket. Slik kan man evaluere bedre, og drøfte mulige oppfølginger.

Suksessfaktor

Gi rom for læreprosessen: Skal studieturer og bilateral utveksling av erfaringer og eksempler få gode resultater mht læring og praktisk handling, er det avgjørende å legge inn økter der deltakerne får tid og rom til å reflektere over det man har sett og hørt, samt til å drøfte hvordan erfaringene kan overføres til egen kontekst.

Mer informasjon:

Gunnbjørg Nåvik, spesialrådgiver i KS
gunnbjorg.naavik@ks.no
Tlf +47-908 93 323

Fakta

Prosjektet er et samarbeid i 2009-2011 mellom KS og en regional søsterorganisasjon (the Union of Bulgarian Black Sea Local Authorities). I tillegg til KS er de øvrige partnerne: Arendal kommune, fem kommuner i Sør-Østerdal (Elverum, Trysil, Åmot, Stor-Elvdal og Engerdal) og rådgivningsselskapet NEPAS. Budsjettet er på 1 mill euro, herav 900.000 fra Norway Grants og 100.000 euro i egenandel fra de bulgarske kommunene.

"Livskraftige kommuner – Kommunenettverk for miljø og samfunnsutvikling" drives av KS, med finansiering fra Miljøverndepartementet.

Gode eksempler utfordrer andre til lignende tiltak, og fremmer debatten om veier til en bærekraftig utvikling.

– kp des 2010